

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 46.

V Ljubljani, 17. listopada 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje. — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{2}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Regulacija učiteljskih plač v deželnem zboru kranjskem. — Učiteljsko vprašanje v goriškem deželnem zboru. — Začasna regulacija plač kranjskega učiteljstva. — Naš novi naučni minister. — Razstava učil v Ljubljani. — Naš denarni zavod. — Sovražnik človeštva. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Regulacija učiteljskih plač v deželnem zboru kranjskem.

V 43. številki smo prijaviili nujni predlog, ki ga je stavil v deželnem zboru kranjskem gospod poslanec Ivan Hribar v svrhu regulacije plač kranjskega učiteljstva.

Dne 8. t. m. je poslanec Hribar utemeljeval ta svoj predlog. Ker še nismo dobili stenografičnega zapisnika te za kranjsko učiteljstvo važne seje, prijavljamo utemeljevanje poslanca Hribarja in druge govore v glavnih potezah.

Poslanec Ivan Hribar je dejal, da gre sedaj za ob- stoj vsega stanu, ki ima od njega ljudstvo največje koristi, ki pa ni dobil doslej od deželnega zastopstva nobene hvale. Deželni zbor je imel za vse dovolj denarja, le za ljudsko učiteljstvo ne. Morda se hoče njega žalostno materijalno stanje pripisati dejstvu, da deželni zbor že tri leta ne funk- cionira; toda ta bi se moral že prej o tem posvetovati. Tuintam so že padle drobtine, a nikdar se niso odločili, da bi razmere temeljito izboljšali, čeprav bi lahko vedeli, da bo učiteljstvo toliko časa trkalo na vrata, dokler mu jih ne odpro. Ali je treba slikati žalostni položaj učiteljstva? Če izvzamemo Dalmacijo, ni učiteljstvo nikjer slabše plačano kakor ravno na Kranjskem, a celo v Dalmaciji pride lahko zaradi višjih kvinkvenij do boljših plač. Kako naj izhaja učitelj s 1000 ali 1600 K, ki jih dobiva v zadnjih dveh pla- čilnih razredih? Stanarina za učitelje v Ljubljani znaša 360, za učiteljice 200 K. Kako naj izhaja učiteljstvo spričo dra- ginje stanovanj, zlasti še, ako ima učitelj mnogobrojno ro- dovino? Učitelji so zaraditega primorani, da stanujejo v zatohlih stanovanjih, ki kvarno vplivajo na otroke. Vrhutega še draginja živil. Ako otroci deloma dorastejo, je učitelj primoran, da jih pošlje v šolo. Zato si mora odtrgovati od ust. Že iz humanitarnih oziróv je treba tem razmeram na- praviti konec. Pa tudi učiteljstvu naložene dolžnosti — in teh ni malo! — govore za to. Ni nobenega stanu, ki bi bil toliko nadzorovan, kot učiteljski stan. V zakonu pa je velika vrzel tamkaj, kjer gre za izboljšanje materijalnega položaja, ni pa vrzeli tam, kjer je treba stavljati učiteljstvo pod nad- zorstvo. (Odobranje.) Učiteljstvo je pa tudi vredno regu-

lacije, zakaj njegova izobrazba je zdaj čisto druga nego je bila pred leti. Najboljši dokaz učiteljske sposobnosti je bila letošnja razstava učil v Ljubljani. (Odobranje.)

Zahteva kranjskega učiteljstva po regulaciji plač je že stara. Govornik se spominja impozantnega učiteljskega zborovanja, ki se je vršilo pred leti o Veliki noči v Ljubljani in kjer so vse stranke složno zahtevale izboljšanje plač. Vkljub temu je učiteljstvo tam, kjer je bilo. In zato je letos ob sklicanju deželne učiteljske skupščine seglo po skrajnem sredstvu in izjavilo po svojih zastopnikih, da se toliko časa ne udeleži zborovanja deželne učiteljske skupščine, dokler mu ne izboljšajo plač.

Glede načina izboljšanja gredo mnenja narazen. Uči- teljstvo samo je stavilo tri alternativne predloge. Tudi de- želno predsedništvo je v preteklem letu stavilo predlog, ki bi bilo z njega sprejetjem učiteljstvo vsaj v enem pogledu zadovoljno. Gotovo bi bilo najbolje in najpametneje, da bi se izvedla regulacija tako, da bi učiteljstvo več ne prihajalo s peticijami. Najpraktičneje so urejene učiteljske plače v Bu- kovini, kjer so enake prejemkom treh nižjih razredov držav- nih uradnikov. O finančnem efektu, ki bi nastal iz take regulacije, neče govornik govoriti danes. Števila navede tedaj, ako pritrđi deželni zbor 'nujnosti in se izroči zadeva poseb- nemu odseku. Poslanec Povše se je o priliki učiteljskega shoda izrekel za izboljšanje plač, takisto je izjavil poslanec dr. Krek, da je katoliška-narodna stranka naklonjena šoli. Čim boljše bo materijalno stanje učiteljstva, tem bolj se bo dvignilo ljudsko šolstvo. Sedite z nami k eni mizi, odkoder naj vzide našemu učiteljstvu lepše solnce! (Odobranje.)

Poslanec dr. Šušteršič izjavlja, da bo kat.-narodna stranka glasovala za nujnost. (Dobro-klici na galeriji.) Stvar je res nujna. Zavedati se moramo tudi pri tem predlogu, da moramo v soglasje spraviti različne interese raznih stanov. Glavna stvar bo pokritje. Kot zastopniki kmetiškega stanu bomo varovali interese kmetiškega stanu, ki niso samo ma- terijalni, ampak tudi idealni, in zato je treba deželi zadovolj- nega, dobrega učiteljstva. Zasedanje dež. zborov bo pa sedaj skoro končano, 18 novembra bo zadnji dan deželnozbornih zasedanj. Nekaj pa je treba storiti, zato bi pa ločil začasno ureditev do definitivne ureditve. V hitrici sedaj skoro ne

bomo mogli ustvariti drugega kot kak provizorij n. pr. draginjske doklade. Pri tem naj bi se dež. odbor oziral posebno na tiste učitelje, ki morajo skrbeti za svojo rodovino. Treba bo študirati finančni efekt teh draginjskih doklad, ako se razširijo na vse ali samo na oženjene učitelje. V par dneh lahko rešimo stvar tako, da deželni odbor takoj izplača draginjske doklade oženjenim učiteljem. Letno bi bilo to okolo 40 do 50.000 kron. Če to takoj damo, ne bodo davkoplačevalci hujše obremenjeni. Kar se tiče ureditve definitivna, naj se pristojna mesta s tem temeljito pečajo, posebno s finančnim efektom.

S stališča katol-narodne stranke poudarjam, da se mi z vprašanjem plač še ne zdi rešeno stanovsko vprašanje učiteljstva. Šolstvo v naši deželi je sploh potrebno reorganizacije. Pred vsem se mora izpremeniti sestav deželnega šolskega sveta. Dežela mora nositi bremena, država si je pa osvojila gospodarstvo nad šolstvom. (Klici: Res je!) Tudi dež. šolski svet je treba demokratizirati, da ne bo vlada neomejen gospodar, ampak da bodo zastopniki ljudstva in učiteljstva imeli v njem primerno besedo. To velja tudi za okrajne šolske svete. Treba položiti roko na skelečo rano na stanovskem življenju našega učiteljstva: na tajno kvalifikacijo, proti kateri se učiteljstvo braniti ne more. (Odobranje).

Za tako kvalifikacijo stojte čisto materijalne dejanske neresnice. Kvalifikacija se mora prizadetemu naznaniti in dati pravica za ugovor. Omenja znani slučaj ravnatelja Lapajneteta. Brez navajanja razlogov so ga odstavili, končno so morali naznaniti razloge, in ta kvalifikacija je bila objektivno neresnična. V razlogih stoji uradoma od dež. šol. sveta, da Lapajne, slovenski pisatelj, ne zna slovenski! (Smeh). Če je tukaj taka neresnica, se lahko sklepa na druge neresnice. Tudi se pravi, da nemški ne zna, da je torej Bog ve kaj brbljal, da ne pozna sloga, a ravno vladni odlok je pisan v najslabšem nemškem slogu. Lapajnetov slučaj bo rešen pri ministrstvu.

Neko šolo so razširili v dvorazrednico. Na prejšnji enorazrednici je služboval dolgo časa učitelj, ki se je v tem kraju tudi oženil. Če je imel zadostno usposobljenost za učitelja in če ni imel boljše kvalifikovanega konkurenta, bi mu pač lahko dali nadučiteljsko mesto v kraju, na katerega je bil navezan. A njega v tem kraju niti kot učitelja niso pustili; dali so službo učiteljici, ki je celo prepozno vložila prošnjo. Pri referentu je zvedel točke kvalifikacije. Tam je stalo, da mož ni imel šolske kronike, a ta eksistira; torej debela neresnica! Očita se mu, da ni izvršil nekega ukaza, katerega niti dobil ni ob dotičnem času. (Smeh). Očitano se mu je, da ni bil med poukom v šoli. Učitelj je pa le med postavnim odmorom šel nekam, kar ima menda tudi učitelj pravico hoditi. Očitano se mu je, da dnevnik in tednik nista bila popolnoma izgotovljena, a koncept je imel. Takih slučajev je nebroj, in prizadeti učitelj se ne more braniti. Pri tej priliki, ko stopamo do definitivnih razmer učiteljstva v deželi, bo treba skrbeti, da se ustanovi službena pragmatika. Kaj pomaga dobro plačano učiteljstvo, če nima tiste svobode, ki jo zahtevamo za vsakega! (Ploskanje).

Poslanec dr. Krek omenja podučiteljev*) in krivic, ki se jim gode. Pri provizorni rešitvi je treba, da se tudi temu odpomore takoj. Treba je urediti način, kako se štejejo petletnice. Pri tem so mnogi učitelji na škodi. Nekaterim se je izplačalo več, nego jim je šlo po zakonu, in sedaj morajo ti

Teh ni na Kranjskem.

Uredn.

siromaki to nazaj plačevati. S provizornim naročilom do dež odbora naj se to uredi.

Poslanec Hribar izreka veselje, da je dobil njegov predlog tako ugoden odziv. Nasvetovana draginjska doklada pa je premajhna. Ni pa zato, da bi dobili te doklade samo oženjeni, ker bi bilo to namigovanje, da naj se vsi hitro oženijo. (Veselosť). Res je, da ima država vse pravice pri šolstvu in dež. zbor je že enkrat pozival vlado, naj tudi kaj prispeva za ljud. šolstvo. Končno bo treba iz državnih sredstev prispevka. — V odločilnih korporacijah so premalo zastopani učitelji. Strinja se s Krekovim predlogom. Glede tajne kvalifikacije mu je dr. Šusteršič, četudi malokaterokrat, to pot iz srca govoril. Tajna kvalifikacija je nekaj nevrednega. (Klici: Tako je!)

Izmed nemških poslancev se ni nihče oglasil k besedi. Pri glasovanju pa je glasovala vsa zbornica za nujnost. Odobranje in ploskanje učiteljev na galeriji).

Koncem seje so bili izvoljeni v šolski odsek za regulacijo učiteljskih plač: Barbo (načelnik), dr. Ferjančič (podnačelnik) Demšar, Grasselli, Hribar, Jaklič, Košak, dr. Majaron, Margheri, Povše, Rechbach, dr. Šusteršič.

Učiteljsko vprašanje v goriškem deželnem zboru.

Predlog dež. poslanca dr. Dragotina Treota in tovarišev radi provizorične ureditve učiteljskih plač.

Dne 7. t. m. je razpravljaval goriški deželni zbor o predlogu poslanca dr. Treota, ki se tiče regulacije učiteljskih plač.

Dr. Treo:

Visoki zbor:

Moj predlog se glasi:

Deželni zbor skleni:

»Do definitivne ureditve učiteljskih plač po nameravanem zakonu, ki ima urediti pravno razmerje učiteljskega osobja in pokritje tozadevnih potrebščin, se ima pokrivati višja potreba za nameravano višjo plačo, stanarino, opravnino definitivno in začasno nastavljenega učiteljskega osobja v smislu §§ 2., 3., 6., 7. in 8. v sankcijo predloženega zakona s potrebnim prispevkom okrajnim šolskim zalogom iz deželnih sredstev. Ta prispevek je določen za povišanje sprejemkov učiteljskega osobja pričenši s 1. januarjem 1906. do definitivne ureditve. Finančnemu odseku se nalaga postaviti za to povišanje potrebni znesek v letni proračun za l. 1906. in predlagati primerno pokritje predkoncem tega zasedanja.«

V formalnem oziru predlagam, da se o tem predlogu razpravlja nujnim potom.

Visoki zbor! Svoj predlog usojam si stvarno in formalno na kratko utemeljiti:

Člen II. v lanskem zasedanju sprejetega zakonskega načrta o pokritju višjih učiteljskih plač se je nam iz te strani (menda brez razlike strank) zdel nemogoč.

Tega mnenja, gospodje, nismo nikdar prikivali. Iz naše stranke se je stavil ponovno predlog, da se ustanovi deželni šolski zalog, katerega osnova je po našem mnenju bila in je še danes edino pravilna rešilna pot.